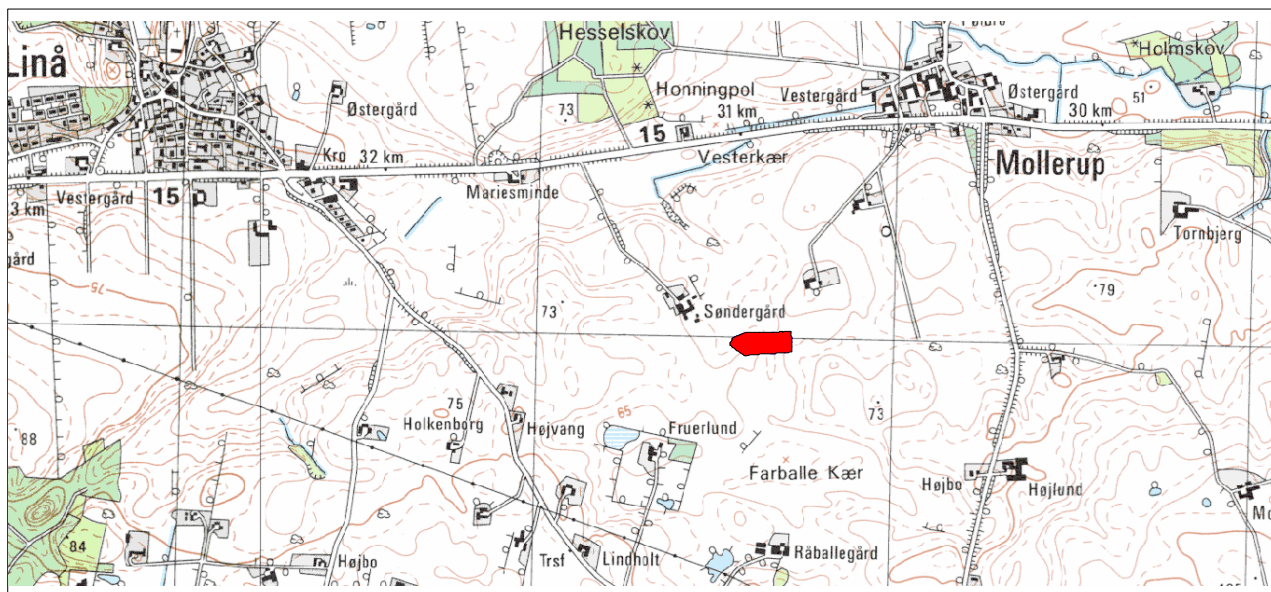

Kulturhistorisk rapport for arkæologisk undersøgelse ved Søndergård

J. nr. SIM 38/2010	Lokalitet: Søndergård
Sted og sb. nr.: 16.01.05-?	Sogn: Linå
KUAS j. nr. 2010-7.24.02/SIM-0015	Ejerlav:
	Matr. nr.:
	Herred: Gjern
	Amt: Skanderborg

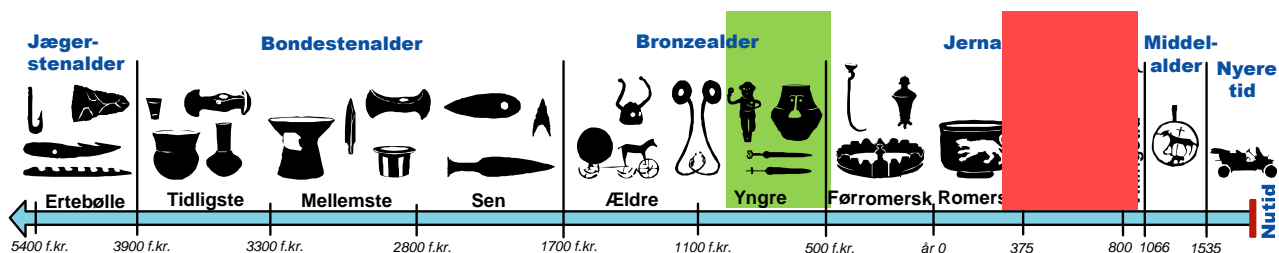

Resume:

Sted	Dato	Navn og underskrift
Silkeborg	??/2011	Kurt Glintborg Overgaard, arkæolog

Indhold

Indledning.....	2
Undersøgelsens resultater	3
Topografi	4
Fortidsmindelandskabet.....	5
Udgravningsdata.....	5
Metode	5
Data	6
Fremtidigt arbejde.....	6

Tidslinie med de identificerede perioder. Rødt fremhævet er jernalderhustomternes sandsynlige datering, og grønt stenalderhusets formodede datering.

Indledning

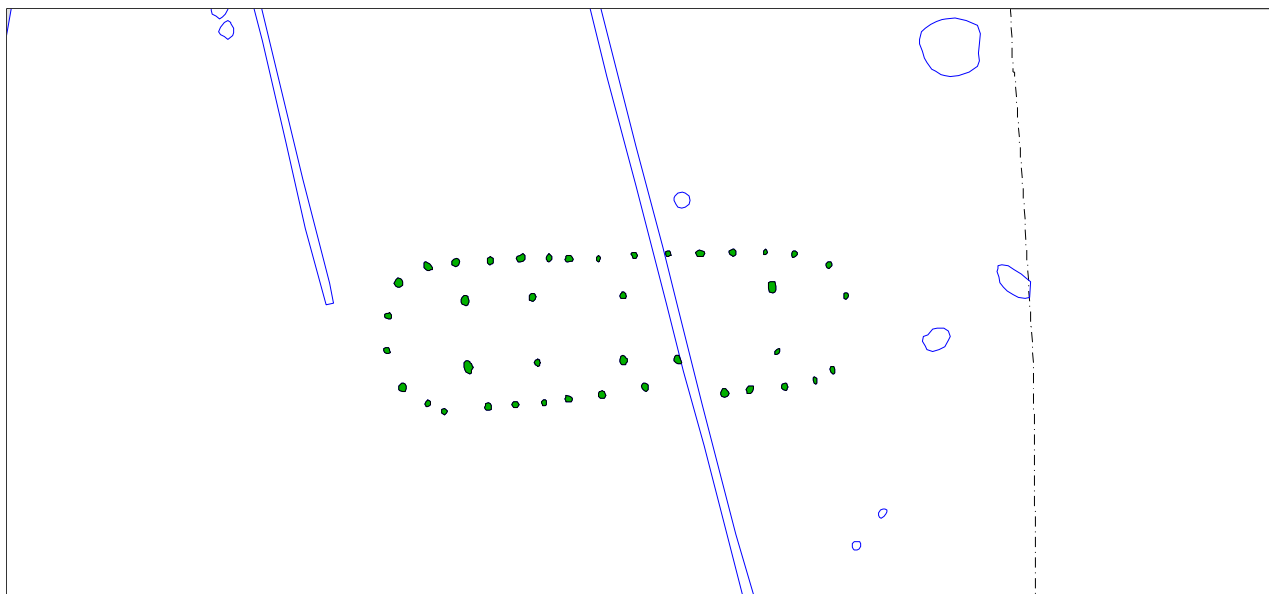
Forud for anlæggelse af motorvej nord om Silkeborg, har Silkeborg Kulturhistoriske Museum lavet omfattende, systematiske forundersøgelser i det godt 28 km lange trace.

På den kommende motorvejsstrækning mellem Linå og Mollerup blev der syd for Søndergård fundet omfattende bopladsspor fra jernalderen. Bopladssporene der dækker knapt 1 ha. er beliggende på mat. nr. ?

Undersøgelsens resultater

Udgravningen af det knapt 1 ha. store areal ved Søndergård afslørede omfattende bopladsspor fra SIM

Ældst er et langhus fra yngre bronzealder (1000 – 500 før Kr. f.). Huset er, som det eneste hus, beliggende på den østlige side af en lavning der deler pladsen i to. Huset er 18,5 m langt og 5,7 m bredt.

Figur 1. Hus fra yngre bronzealder.

Vest for lavningen er der spor efter et eller flere gårdsanlæg fra yngre romersk/ældre germansk jernalder (200 – 550 efter Kr. f.). Der er enten tale om et enkelt gårdsanlæg som er flyttet rundt på pladsen eller der er tale om flere samtidige eller delvist samtidige gårdsanlæg.

Der er udskilt fire hovedhuse d. v. s. huse med både bolig og stald (længde > 20 m). Hovedhusene er mellem 21 – 28 m lange og har en bredde mellem 5 – 5,8 m. Til hvert hovedhus har hørt en eller flere mindre bygninger. På pladsen er der udskilt fire mindre huse (længde < 20 m). Disse har en længde mellem 10,5 – 14,7 m og er mellem 5 – 5,8 m bredde. Desuden er der udskilt to firestolpeanlæg. De har sandsynligvis haft en funktion som staklader. De hegn der normalt omkranser en gård og dens økonomibygninger er kun sparsomt bevaret på pladsen. Det er kun lykkedes at finde spor efter fire nogenlunde sikre hegnforløb. Hegnene knytter sig især til husene på den nordlige del af pladsen. Ved at sammenholde de forskellige huses indbyrdes placering med hegnenes placering og sandsynlige forløb kan der udskilles et gårdsanlæg, se fig. 2.

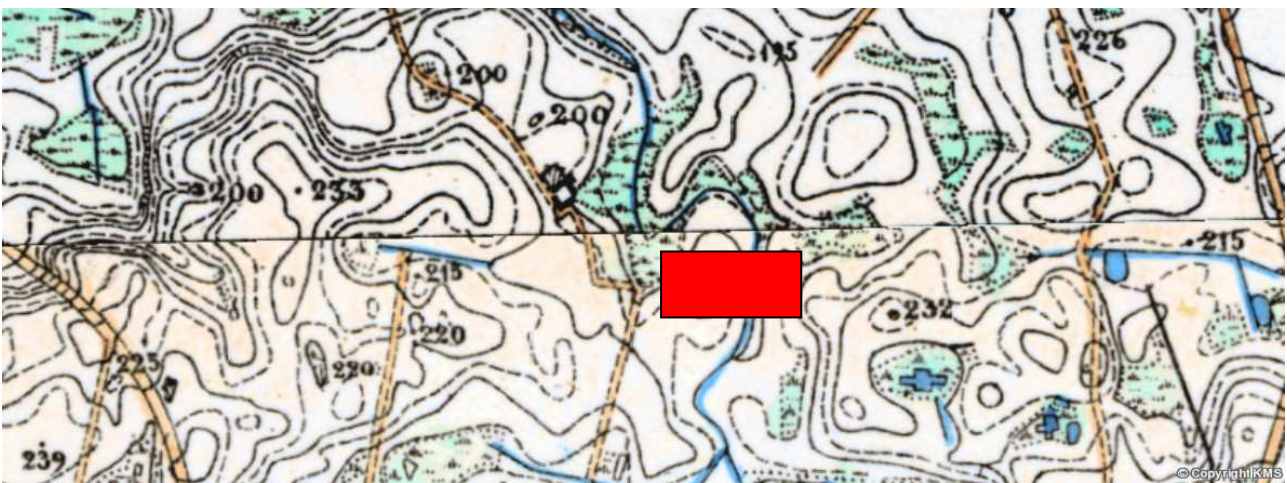

Figur 2. Gårdsanlæg med hovedhus, udbygning og hegn.

Ud fra hustypologien og de sparsomme fund af ornamenteret keramik dateres bopladsen til yngre romersk jernalder/ældre germansk jernalder d. v. s. fra ca. 200 – 550 efter Kristi fødsel. Ved enkelte huse ses en tendens til at langvæggene krummer svagt, hvilket er et træk der peger frem mod yngre germansk jernalder. De svagt krummede vægge skyldes, at de to tagsæt tættest på gavlene har et mindre tværspænd end de øvrige tagsæt. I dele af keramikken er der også træk der peger frem mod yngre germansk jernalder bl.a. godset der er fint magret og velbrændt samt nogle få skår fra kar med næsten lodret side.

Topografi

Området er meget kuperet og på gamle kort (høje målebordsblade) ses en mosaik af højtliggende arealer omgivet af lavere liggende, fugtige områder. Mod øst deles det undersøgte areal af en markant N-S orienteret lavning, hvor der før løb en å der afvandede et fugtigt areal mod nordøst.

Figur 3. Udsnit af høje målebordsblade med udgravningsfeltet markeret.

Åen er i dag rørlagt. Pladsen er beliggende på toppen og lidt ned af skråningerne på et nordvendt næs der som nævnt ovenfor deles i to af en N-S orienteret lavning. Mod nord falder terrænet jævnt mens det mod syd stadig er plant de første 20 – 30 meter hvorefter terrænet falder jævnt. Mod øst stiger terrænet svagt, mens det mod vest falder brat ned mod en nu tilgroet sø. Et prøvehul vestligst i feltet viste et tørvelag på ca. 2 m tykkelse med både kviste og træstammer bevaret. Undergrunden består af sand med varierende mængder af ler iblandet og med revler af grus og større sten.

Fortidsmindelandskabet

De høje målebordsblade giver et godt indtryk af hvordan landskabet har set ud i bronze- og jernalderen. Området har været præget af mange lavtliggende, fugtige områder hvor der har været tørvemoser eller små søer. Imellem disse områder har der været højtliggende, veldrænede bakketoppe og plateauer, hvor man har bosat sig. Omtrent 400 m mod NV er der sydvest for Mariesminde registreret et kulturlag og boplads spor fra jernalderen (Sb. nr. 16.01.05 – 247). Ligeledes er der i motorvejstraceet øst for Søndergård fundet adskillige bopladser fra jernalderen. Den tættest beliggende kun 400 m mod øst. Her har museet fundet flere huse og en del store affaldsgruber der indeholdt store mængder potteskår (SIM 39/2010?).

Udgravningsdata

I udgravningen deltog BA Kenneth Nielsen. Desuden deltog i enkelte dage cand. mag. Kirsten Nellemann Nielsen og cand. mag. Maria Thiemke. Daglig leder med beretningspligt var arkæolog Kurt Glintborg Overgaard, assisteret af arkæolog Kenneth Nielsen. Ansvarshavende på museet er museumsinspektør Peter Mohr Christensen.

Udgravningen blev påbegyndt d. 7/12-2010 og afsluttet d. 14/1-2011.

Udgifterne til undersøgelsen påhviler ifølge museumsloven §26 stk. 2 og §27 stk. 4 bygherre, der i dette tilfælde er Staten repræsenteret ved Vejdirektoratet, er Silkeborg Kommune, Søvej 1, 8600 Silkeborg. Al korrespondance er ført mellem museumsinspektør Peter Mohr Christensen, Silkeborg Kulturhistoriske Museum og Bente Rands, Silkeborg Kommune.

Dokumentation for den arkæologiske undersøgelse ved Søndergård opbevares på Silkeborg Kulturhistoriske Museum. Her findes fund, de originale tegninger, fotos samt faglig udgravningsrapport.

Sagen er journaliseret på Silkeborg Museum som SIM 38/2010.

Metode

Entreprenørarbejdet er foretaget af Leo Rask Andersen, Sorring, med gravemaskine, påmonteret tiltbar rabatskovl.

Overjord (dyrkningsjord) og råjord, samt overjordsblandet råjord, er holdt separat, således at de to fraktioner i store træk har kunnet genplaceres i korrekt orden, efter vi har gjort vores iagttagelser. Dette skulle sikre en optimal dyrkbarhed, når vi ser bort fra den rent strukturelle skade en 4 meter bred rende i 25-50 centimeters dybde repræsenterer, selvom vi har søgt at komprimere bedst muligt.

Anlægsspor og forstyrrelser er indmålt med differentiell GPS, og dette materiale ligger til grund for de her viste oversigtskort.

Data

Undersøgelsesmateriale er fordelt på følgende kategorier:

A - Anlæg

Serien omfatter numre fra XXX til YYY. Numrene ZZZ, PPP og SSS udgår

X - Fund

Serien omfatter numre fra 1 – 25

T - Tegninger

Serien omfatter numre fra 1 – 85.

F - Fotografier

Serien omfatter numre fra XXX til YYY. Numrene ZZZ, PPP og SSS udgår

Fremtidigt arbejde

Med indeværende rapport anses feltarbejdet som afsluttet, og bygherre kan nu foretage det nødvendige jordarbejde uden indvending fra museets side. Det er dog under forudsætning af at der ikke dukker væsentlige anlæg op mellem de komplet undersøgte felter og søgegrøfter. Disse står nemlig stadig under museumslovens beskyttelse (museumslovens paragraf §26 og 27), og disse skal derfor indberettes, hvorefter museet tager stilling til disses væsentlighed. En eventuel undersøgelse kan have opsættende virkning på det videre anlægsarbejde, men bliver efter en prøvegravning med negativt udfald betalt af Kulturarvsstyrelsen.

